

Vlaams
Parlement

ingediend op **493** (2020-2021) – Nr. 1
16 oktober 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Karin Brouwers en Katia Segers

over het meerjarenplan 2021-2025
van Literatuur Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;

Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sloomans;

Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;

Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;

Elisabeth Meuleman, Gustaaf Pelckmans;

Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Kerkels, Philippe Muylers, Kris Van Dijk, Karl Vanlouwe;

Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;

Maike De Rudder, Tinne Rombouts;

Els Ampe, Bart Tommelein;

Tine Van den Brande, Jeremie Vaneeckhout;

Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Jaarverslag 2019	5
2.	Aanzet tot meerjarenplan 2021-2025	6
2.1.	Leesbevordering	6
2.2.	Internationale ambitie	7
2.3.	Literaire innovatie en talentontwikkeling	7
2.4.	Landschapszorg in de letteren	7
2.5.	Infrastructuur.....	8
2.6.	Auteurs	8
2.7.	Vertalers	8
2.8.	Uitgevers	9
2.9.	Organisatoren	9
II.	Bespreking.....	10
1.	Katia Segers.....	10
2.	Stephanie D'Hose.....	11
3.	Gustaaf Pelckmans.....	12
4.	Karin Brouwers	13
5.	Marius Meremans.....	15
6.	Cathy Coudyser	17
7.	Antwoordenronde.....	18
	Gebruikte afkortingen	25

Bijlage: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 9 juli 2020 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het meerjarenplan 2021-2025 van Literatuur Vlaanderen.

(Tijdens de vergadering waren alleen de commissievoorzitter en de commissiesecretaris fysiek in de commissiezaal aanwezig. De vaste leden, de plaatsvervangende leden en de toegevoegde leden van de commissie kregen de mogelijkheid om online aan de vergadering deel te nemen via het platform Zoom. Ook de externe sprekers namen op deze manier aan de vergadering deel. Andere volksvertegenwoordigers konden alleen na motivering online aan de vergadering deelnemen.)

De presentatie van Literatuur Vlaanderen is terug te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

Mia Doornaert, voorzitter van Literatuur Vlaanderen, opent met een 'lapalissade': er is geen literatuur zonder schrijvers, en er zijn geen schrijvers als ze van honger sterven. In Vlaanderen kan een tiental auteurs leven van het schrijven. Vandaar de nood aan ondersteuning. Overigens krijgt het letterenveld maar 1,37 procent van het Vlaamse cultuurbudget. Een pleidooi voor meer geld voor Literatuur Vlaanderen is dan ook logisch. Mia Doornaert beseft wel dat het nu moeilijke tijden zijn, maar ook op het einde van de vorige zittingsperiode, toen de organisatie nog het Vlaams Fonds voor de Letteren heette, hebben zijzelf en toenmalig directeur Koen Van Bockstal er al op gewezen dat de elastiek helemaal uitgerokken was (*Parl.St. VI.Parl. 2018-19, nr. 1977/1*). Intussen is de spreker helemaal vertrouwd met Literatuur Vlaanderen, waar heel hard wordt gewerkt en elke euro in twee wordt gebeten. De limieten van het mogelijke zijn nu wel bereikt. Bij gebrek aan de nodige middelen zou Literatuur Vlaanderen moeten beknootten op datgene waarvoor het is opgericht: de ondersteuning van schrijvers, vertalingen, auteurslezingen en buitenlandse aanwezigheid.

Uit de sector van de podiumkunsten weerklinkt al eens het argument dat schrijvers het gemakkelijk hebben. Ze hebben geen podium of theater nodig en zitten thuis maar te schrijven. Het probleem is echter dat de meeste schrijvers buiten het schrijven nog andere activiteiten nodig hebben om te overleven. Ook die activiteiten zijn nu getroffen door corona. Bovendien zijn schrijvers voor een groot deel van hun inkomsten afhankelijk van lezingen, die de crisis net zo goed als andere optredens getroffen heeft.

Het beleidsplan van Literatuur Vlaanderen toont de nood aan meer middelen aan, maar geeft ook aan hoe secuur de begroting van de organisatie in elkaar zit. Het is geen nattevingerwerk.

Het belang van de uitstraling in het buitenland is heel terecht onderstreept. In haar lange carrière als buitenlandjournalist heeft Mia Doornaert ervaren hoe het buitenlandbewustzijn in Vlaanderen veel minder sterk aanwezig is dan in bijvoorbeeld Nederland. Culturele uitstraling is nochtans een wezenlijk onderdeel van de hele uitstraling in de wereld.

Het gezamenlijke gastlandschap van Vlaanderen en Nederland op de Frankfurter Buchmesse is een enorm succes gebleken, en heeft tot veel meer vertalingen geleid. Nu raakt dat effect echter uitgewerkt. Onder impuls van onder meer Mia Doornaerts voorganger Jos Geysels is daarvoor destijds 2 miljoen euro uitgetrokken. De spreker zou het erg betreuren mocht dat elan verwateren door een gebrek aan onderhoud. Vandaar nogmaals een passionele oproep om het belang van Literatuur Vlaanderen, de sector en zijn buitenlandse uitstraling in acht nemen.

Paul Hermans is al in januari 2020 directeur van Literatuur Vlaanderen geworden. Intussen heeft de coronacrisis ook Literatuur Vlaanderen tot thuiswerk gedwongen, wat echter geenszins de goesting heeft weggehaald.

1. Jaarverslag 2019

De directeur overloopt enkele hoogtepunten van 2019. Literatuur Vlaanderen heeft 35,3 procent van zijn dotatie rechtstreeks in makers geïnvesteerd, ruim 2,37 miljoen euro. Ten opzichte van 2018 was dat een stijging met 0,5 procent. Los daarvan vloeit ook via allerlei evenementen en manifestaties geld naar die makers. De overhead bedroeg in 2019 21,4 procent van alle kosten en bleef daarmee naar goede traditie ver onder het opgelegde plafond van 25 procent.

155 auteurs hebben in 2019 een aanvraag voor een werkbeurs ingediend. 122 daarvan zijn toegekend, voor in totaal ruim 1,136 miljoen euro, of gemiddeld 9325 euro per auteur. Literatuur Vlaanderen heeft meer vertalingen uit het Nederlands gesteund dan ooit. 143 boeken van Vlaamse auteurs werden met zijn steun vertaald, 14 meer dan in 2018. Het succes van de auteursleidingen zet zich voort en kende opnieuw een groei: 112 lezingen meer dan in 2018. Daarmee komt het totaal op bijna 3000 lezingen, met ongeveer 160.000 bezoekers die daarvan in allerlei omstandigheden – bibliotheken, scholen, boekhandels en verenigingen – hebben kunnen genieten.

Het gekende hefboomeffect heeft voor elke euro steun die Literatuur Vlaanderen toekent voor een auteurslezing, 1,65 euro uit de markt gegenereerd.

Europa heeft groen licht gegeven voor Every Story Matters, een gezamenlijk programma met vijf andere organisaties met betrekking tot inclusieve kinderboeken in Europa. Daarmee werd het op 1 april 2019 gelanceerde 'charter voor inclusie in de boeken- en letterensector' meteen naar de praktijk vertaald.

In 2019 was Vlaanderen eregast op de Foire du Livre de Bruxelles, met een eenmalig budget van 400.000 euro. Dit heeft heel wat teweeggebracht: 45 evenementen met 60 Vlaamse auteurs hebben heel wat Franstalige pers aandacht opgeleverd, net als extra vertalingen in het Frans en auteursoptredens over de taalgrens. Met het restbedrag heeft de organisatie dat project in 2020 enigszins kunnen overdoen. Vooruitblikkend spreekt Paul Hermans de wens uit om daar samen met de nieuwe directeur van de Foire du Livre een vervolg aan te breien en zo een structurele aanwezigheid te garanderen in Brussel, als bruggenhoofd voor internationaal beleid. Dit is ook belangrijk in geval van een eventueel Brussel Culturele Hoofdstad 2030. De bedoeling is om daar niet alleen op het Frans in te zetten maar ook op het Nederlands en andere talen, waaronder het Engels.

Met haar naamsverandering in 2019 is de organisatie blij. Literatuur Vlaanderen is immers al lang meer dan alleen een fonds. Het brengt spelers samen en zorgt voor samenwerking. De nieuwe naam straalt dat meer uit. Budgettair was 2019 echter een moeilijk jaar, met moeilijke beslissingen. Voor 'publisher tours' was er geen ruimte meer. Literatuur Vlaanderen schroefde de aanwezigheid in de buurlanden terug en beperkte de auteurslezingen, zodat bijvoorbeeld Nederlandse auteurs daar niet meer voor in aanmerking komen.

Koen Van Bockstal wees er in de vermelde hoorzitting van 2019 al op dat de rek er helemaal uit was. Beleidscontinuering zou een impuls van 900.000 euro vergen. De toenmalige directeur beschreef de keuze als doorgaan op het elan of snijden en afstoten. Met andere woorden zou het aandeel in het cultuurbudget van 1,32 procent naar minstens 1,5 procent moeten stijgen.

Een en ander heeft inderdaad geleid tot een extra ondersteuning van 264.000 euro in 2020. Daarvoor brengt Paul Hermans grote waardering op, hoewel het maar een derde is van de injectie die nodig is om op het elan door te gaan. Vandaar de noodzaak tot moeilijke keuzes om het intussen gecumuleerde deficit van iets meer dan 140.000 euro uit 2018 en 2019 een halt toe te roepen. Literatuur Vlaanderen geeft bijgevolg geen impulssubsidies meer, noch ondersteuning aan uitgevers voor waardevolle publicaties. Vervelend maar nodig, oordeelt de directeur.

2. Aanzet tot meerjarenplan 2021-2025

In 2019 is de organisatie begonnen met de aanzet tot haar meerjarenplan, waarin ze ook de gestaakte activiteiten opnieuw een structurele plaats wou geven. Er volgde een brainstorm met het veld. Enkele weken na de voltooiing van deze aanzet kwam corona langs. De budgettaire consequenties daarvan zijn uiteraard gigantisch voor de letteren, voor cultuur in het algemeen en voor nagenoeg alle beleidsdomeinen. Paul Hermans is de Vlaamse Regering heel erkentelijk voor de noodsteun voor auteurs, vertalers en illustratoren ter compensatie van inkomsten uit auteursrechten en lezingen. Literatuur Vlaanderen heeft de digitale aanvraagprocedure nagenoeg af en zal deze zeer binnenkort naar alle auteurs sturen. Het zal erover waken dat de noodhulp voor de volle 100 procent bij de makers terechtkomt. Achteraf zal het daarover vanzelfsprekend transparant rapporteren, belooft de directeur.

Ondanks de coronacontext pleit het meerjarenplan voor een ambitieuze toekomst voor het letterenveld. Een cadeau is de huidige situatie niet, maar juist daardoor is het meer dan ooit nodig om in een sterke internationale uitstraling te investeren. Een slagkrachtig leesbevorderingsbeleid, over beleidsdomeingrenzen heen, stimuleert innovatie en talent en moet een inclusieve reflex aan de dag leggen.

Investeren in literatuur is essentieel in wederzijds begrip investeren, en daarvan wordt Vlaanderen als gemeenschap sterker. Paul Hermans vermoedt dat sommigen zoiets naïef zullen noemen, maar vindt het zelf net van realisme getuigen. Het plan heeft immers in kaart gebracht wat de sector echt nodig heeft. De 'nice to haves' zijn allang gesneuveld. Het plan zal het mogelijk maken om afhankelijk van de budgettaire realiteit in september de vereiste keuzes meticuleus te maken.

2.1. Leesbevordering

De directeur somt eerst de strategische pijlers op, die overeenstemmen met de meest urgente acties. De eerste is de leesbevordering, die ook deel uitmaakt van het Vlaamse regeerakkoord. De PISA-resultaten op dat vlak zijn alarmerend.

Voor deze kerntaak van Literatuur Vlaanderen ziet het Iedereen Leest als de cruciale partner om het beleid in concrete acties om te zetten. Iedereen Leest heeft op alle terreinen de nodige ervaringen. Voor vroege geletterdheid beschikt het over het Boekstart-programma. Iedereen Leest maakt werk van leesmotivatie in het onderwijs, vorming over leesbevordering in bibliotheken en doet dat met programma's, campagnes en gericht onderzoek. Literatuur Vlaanderen wil in zijn streven om de goed werkende programma's op te schalen en te bestendigen, meer middelen toekennen aan Iedereen Leest, en Boekstart koesteren. Intussen nemen daaraan 250 gemeenten deel en leren zo nieuwe mama's en papa's het voorlezen voor baby's en peuters kennen. Het is de kiem voor een duurzame verandering.

In deze context pleit Paul Hermans voor Vlaams onderzoek, naast het bestaande internationale onderzoek. Impactmeting en monitoring op Vlaamse maat vergen data die waar zinvol bijstellingen mogelijk maken in de ontwikkeling van het leesbevorderingsbeleid.

2.2. Internationale ambitie

Ook internationale ambitie maakt deel uit van het Vlaamse regeerakkoord. Literatuur Vlaanderen wil in evenwicht met het Nederlandse Letterenfonds investeren in het buitenland. De organisatie wil duurzame presentatieplekken mogelijk maken voor onder andere het Vlaamse theater. Dat zou op de cruciale festivals aanwezig moeten kunnen zijn.

Wat de vertalingen van Vlaamse auteurs betreft, heeft Literatuur Vlaanderen een duurzaam Frankfurteffect geconstateerd. Nog nooit heeft het zoveel vertalingen kunnen honoreren als vandaag, illustreert Paul Hermans aan de hand van een grafiek (zie [bijlage](#)), wat de directeur helemaal aan de Frankfurter Buchmesse toeschrijft.

2.3. Literaire innovatie en talentontwikkeling

Onder het volgende speerpunt verstaat Literatuur Vlaanderen de creatie van ruimte voor literatuur buiten het boek. Vandaag zijn boeken niet langer het enige literaire medium. Er bestaan ook podcasts, hoorspelen, literaire games, slamdichters en andere performers, crossoverprojecten enzovoort. Dat soort creativiteit blijkt echter nog geen plek te hebben gevonden in de regelingen van Literatuur Vlaanderen, op de auteurslezingen na. Dat moet anders. Een enquête bij de auteurs heeft immers aangewezen dat er heel veel appreciatie is voor de tijd en ruimte die dankzij werkbeurzen ontstaan, maar dat er daarnaast nood is aan vorming.

Dat brengt Paul Hermans bij het tweede aspect van deze pijler, de talentontwikkeling. Literatuur Vlaanderen wil vorming op maat aanbieden met het oog op zowel zakelijke als artistieke ondersteuning. Die vorming neemt de vorm aan van onder andere cursussen en coaching. Naar Nederlands model zou een systeem van carrièrebeurzen zeer zinvolle ondersteuning bieden voor auteurs in alle fases van hun carrière: nieuwe auteurs, auteurs in het midden van een carrière en oeuvrebouwers.

Het literaire middenveld kan daarin optreden als laboratorium, vermeldt de spreker met de aankondiging dat hij er later op zal terugkomen.

2.4. Landschapszorg in de letteren

Landschapszorg in de letteren behelst ten eerste digitalisering en onderzoek. De digitalisering is volop aan de gang. Literatuur Vlaanderen zet er stevig op in.

Planlastvermindering wordt nu al vooral gerealiseerd voor organisaties die vanuit het buitenland steun vragen. Dat wil Paul Hermans doortrekken naar het binnenland, met een digitaal aanvraagloket. Zoiets vereist een investering in digitale infrastructuur, die vervolgens heel wat data genereert. Die data kan Literatuur Vlaanderen dan benutten voor eigen gecoördineerd onderzoek in de schoot van het BoekenOverleg, met alle daarin betrokken partners.

Diversiteit en inclusie vormen al lang een kernwaarde van Literatuur Vlaanderen, met onder meer een charter. Het beleidsplan bevat een visie op de omzetting van dat charter in concrete acties. Dergelijke acties hoeven niet veel geld te kosten maar vereisen wel aandacht in het eigen personeelsbeleid, de inhoudelijke werking en de toeleiding van allerlei organisaties naar het wezen van Literatuur Vlaanderen.

Met het relanceplan is de opdracht om het boekenvak te versterken, nog sterker op de voorgrond getreden. De cijfers zijn bekend. 40 procent van de uitgevers en boekhandels heeft zijn omzet met de helft zien dalen. 20 procent vreest zelfs voor een faillissement. Het BoekenOverleg heeft intussen een relanceplan ontwikkeld,

een uit de kluiten gewassen promotie van het boek. In het najaar van 2020 zal immers de Boekenbeurs niet kunnen doorgaan. Voorts betreft het plan een pleidooi voor een substantiële algemene Vlaamse literatuurprijs.

Literatuur Vlaanderen is niet uitgerust om economische urgenties zelf op te vangen, maar kan een flankerend beleid voeren. Ter remediëring van de dreigende verschraling kan het waardevolle uitgaven ondersteunen. Het kan extra werk maken van de promotie van het boek en van vertalingen.

2.5. Infrastructuur

Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest hebben al sinds 2012 de opdracht om samen een Huis van de Literatuur te creëren. Zoiets vindt Paul Hermans zonder meer zinvol voor de uitstraling van de literatuur, die daarmee een smoel zou krijgen. Ook de samenwerking betreffende de leesbevordering zou ermee gebaat zijn. Anderzijds is de gunning van een aannemer in december 2019 vergeefs gebleven. De offertes van de drie deelnemende aannemers vielen veel hoger uit dan de beschikbare middelen en raming. Literatuur Vlaanderen is dan een onderhandelingsprocedure aangegaan, met in mei post-coronaprijzen als resultaat. Hoewel lager dan de aanvankelijke offertes, lagen ook die nog boven de raming. Een bouwheer moet ook steeds 10 procent aan onvoorziene kosten incalculeren. Daardoor heeft Literatuur Vlaanderen 750.000 euro te weinig om het infrastructuurproject tot een goed einde te brengen.

De stad Antwerpen en de Vlaamse overheid hebben 2,16 miljoen euro toegezegd. Samen met de eigen reserves van Literatuur Vlaanderen zal dat echter niet volstaan voor de 3,19 miljoen euro waarop het project wordt geraamd. Literatuur Vlaanderen hoopt investeringen te vinden om de laatste rechte lijn aan te vatten.

De middelen komen gezien hun eenmalige aard niet voor in de aanzet tot het meerjarenplan. Daarin staat wel een budget voor de jaarlijkse exploitatie van het pand.

2.6. Auteurs

Paul Hermans gaat vervolgens in op de doelgroepen van Literatuur Vlaanderen, met als eerste de auteurs. De directeur wil de werkbeurzen integreren in een reglement dat geen genres meer onderscheidt. Het gaat dan niet om de inhoudelijke appreciatie maar wel om uniforme algemene regels, verduidelijkt de spreker. De organisatie wil ruimte creëren voor de al vermelde literaire spelers buiten het boek.

Voor de auteurslezingen wil Literatuur Vlaanderen uitgaan van een bredere visie. Daardoor komen meer auteurs van meer verschillende types aan bod. Door het toenemende succes van de auteurslezingen worden ze wel almaar duurder voor Literatuur Vlaanderen, merkt Paul Hermans terzijde op.

De spreker vermeldde al de carrièrebeurzen voor specifieke vorming op maat van de auteur. Een Slow Writing Lab naar Nederlands voorbeeld zou Vlaamse jonge talenten heel wat kansen bieden.

De Vlaamse Auteursvereniging, die de zakelijke ondersteuning verzorgt, zit krap in de mankracht. Met een halftijdse juridische medewerker erbij zou de VAV al aanzienlijk sterker staan om de vragen van de auteurs te beantwoorden.

2.7. Vertalers

Literatuur Vlaanderen wil naast een algemene versterking van de positie van de vertaler werk maken van het transnationale netwerk van vertaalopleidingen.

Amsterdam en Antwerpen beschikken over unieke vertalersvakscholen. De Antwerpse school genoot destijds een garantiesubsidie van Literatuur Vlaanderen, die de organisatie wegens besparingen heeft geschrapt. Nu dreigt de vertalersvakschool echter uit Antwerpen te verdwijnen. Literatuur Vlaanderen wil het nodige doen om dat te vermijden.

Het Vertalershuis werkt uitstekend, maar meer ruimte voor jong talent is er wenselijk, bijvoorbeeld door dat jong talent via mentoraten met ervaren vertalers in contact te brengen. Voorts wil Paul Hermans er het leefgeld optrekken tot het niveau van het Amsterdamse vertalershuis.

Het Frankfurteffect heeft niet alleen invloed op de vertalingen uit het Nederlands maar ook op die in het Nederlands. Op die toenemende aantallen speelt Literatuur Vlaanderen graag in met een lichte stijging van de betreffende beurzen.

2.8. Uitgevers

Voor uitgevers zijn de productiesubsidies uiterst belangrijk, zeker in het huidige tijds kader. Vlaamse uitgevers hebben het nu zeer moeilijk. Er dreigt verschraling. Literatuur Vlaanderen wil boeken die moeilijker een lezerspubliek vinden, ondersteunen waar mogelijk en zinvol. Het wil de promotie van het boek stimuleren met artistieke creaties.

Literaire tijdschriften blijven zeer waardevol, maar de jongste jaren heeft Literatuur Vlaanderen er danig op bespaard. In 2021 komt er daarvoor eenmalig een kleine budgettaire ruimte. In 2022-2025 begint dan een meerjarige termijn waarvan geen meervraag gekoppeld hoeft te zijn.

2.9. Organisatoren

Onder de organisatoren rekent Paul Hermans ten eerste het al aangehaalde Iedereen Leest en Boekstart, de referentieorganisatie voor leesbevordering. Daarnaast zijn er slechts vijf structureel ondersteunde organisaties: Passa Porta, Poëziecentrum, VONK & Zonen, Villa Verbeelding en PEN Vlaanderen. Ten slotte is er een regeling voor literaire manifestaties waar een beroep kan worden gedaan op maximaal 15.000 euro ondersteuning, specifiek geormerkt voor artistieke kosten.

De spreker wijst er echter op dat het landschap tal van nuttige en innovatieve initiatieven telt die tegemoetkomen aan de noden van de kunstenaar, maar voor geen enkele structurele ondersteuning in aanmerking komen. Als voorbeelden vermeldt Paul Hermans het Festival voor Grafische Kunsten en Beeldverhaal, performerscollectieven, literaire agenten en leesexperts. Bovenlokale projecten op basis van ex-provinciale middelen schrappen literatuur meteen als premisse. Het gevolg is een kaalslag in de ondersteuning van de katalysatoren van de talentontwikkeling en literaire innovatie.

Vandaar een pleidooi voor een tussenruimte waar collectieven en werkplaatsen een beperkte ondersteuning krijgen om zich voor een beperkte tijd te ontwikkelen en professionaliseren. De doelstelling van Literatuur Vlaanderen op dat vlak is een heel bescheiden 100.000 euro vanaf 2022. Rome was tenslotte niet op één dag gebouwd. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om een oneindig groeimodel op basis van een soort minikunstendecreet. Maar nu bestaat het hele literaire middenveld uit maar vijf organisaties die niet eens aan de basisbehoeften kunnen voldoen, constateert Paul Hermans.

De zesde speler is dan Behoud de Begeerte, dat al 36 jaar straf werk verricht. Vandaag zit deze organisatie echter nog in het Kunstendecreet vervat. Intussen is de tijd gerijpt en is iedereen er net als Literatuur Vlaanderen zelf van doordrongen

dat Behoud de Begeerte best naar Literatuur Vlaanderen zou migreren met de bijhorende middelen van het Kunstendecreet. Vandaar de aparte tabel in de aanzet tot meerjarenplanning. Behoud de Begeerte hoeft daarvoor allerm minst in Literatuur Vlaanderen op te gaan maar zou er dezelfde status krijgen als Passa Porta en het Poëziecentrum. Door ze op de juiste plek onder te brengen is een nog veel sterkere samenwerking mogelijk in het geïntegreerde letterenveld.

Met de KANTL werkt Literatuur Vlaanderen al jaren samen aan de – net vernieuwde – literaire canon. Het betreft tot dusver een samenwerking ad hoc. Literatuur Vlaanderen ambieert een beheersovereenkomst voor vijf jaar, samen met Iedereen Leest, om heel specifiek het literaire erfgoed aan te wenden voor de leesbevordering. Extra middelen zijn daarvoor niet nodig, verduidelijkt de spreker.

Tot slot toont Paul Hermans de commissie de overzichtsscenario's met alle middelen voor 2021-2025, met een onderscheid tussen de voortzetting van de huidige werking en werkingskosten enerzijds en de nieuwe plannen, opgesplitst per as anderzijds (zie presentatie). In totaal bedraagt de meervraag 1,596 miljoen euro. In coronatijden is dat veel geld, maar om een en ander in perspectief te plaatsen, komt deze meervraag neer op de stijging van het aandeel aan letterenmiddelen van 1,32 naar 1,68 procent van de cultuurbegroting. Vandaar dat Paul Hermans die vraag allesbehalve megalomaan vindt.

De directeur hoopt het minnelied van Hendrik van Veldeke, hertaald door Elvis Peeters, dat de tekst het meerjarenplan voorafgaat, dan ook te kunnen echoën:

“Nu past geen ijzig waaien, maar
weldaad van de zoetere winden.

Ik merk het zonneklaar:
nieuw fris lover aan de linden.”

II. Bespreking

1. Katia Segers

Katia Segers dankt de beide sprekers voor de heldere presentatie en feliciteert Literatuur Vlaanderen voor de scherpe en weldoordachte ambities. Het streeft naar een brede inbedding in Vlaanderen. Hopelijk kan het Vlaams Parlement die helpen realiseren, al impliceert dat dan een stijging naar 1,68 procent van de Vlaamse cultuurbegroting. Zoiets zou sporen met de Vlaamse ambities om de Nederlandse taal, de letteren en het lezen te bevorderen. Als de regering de Nederlandse taal zo essentieel acht voor de Vlaamse identiteit, is zoiets de logische consequentie.

De PISA-resultaten ontbreekt het met betrekking tot de leesvaardigheid niet aan duidelijkheid. Welke concrete acties van Literatuur Vlaanderen, het en Vorming en andere actoren zijn concreet mogelijk? Iedereen Leest en Boekstart zijn essentiële campagnes op dat vlak. Nu al levert Literatuur Vlaanderen daarin heel goed werk.

Het commissielid feliciteert de letterensector omdat ze net als de kunstensector bij de allereersten hoort die een relanceplan hebben afgewerkt. De Vlaamse Regering zal tot september wachten met haar relanceplan voor evenementen en cultuur. Welke effecten verwacht de sector van het wegvallen van de boekenbeurs. Hoe belangrijk is het BoekenOverleg voor het relanceplan en de verdere toekomst van de boekproductie?

Voor digitalisering heeft het meerjarenplan opvallend weinig aandacht, behalve dan op het vlak van administratieve vereenvoudiging van de aanvragen. Zowat vijf jaar geleden was er een verwachting dat het klassieke boek helemaal plaats zou moeten ruimen voor e-books. Maar intussen is het klassieke boek helemaal niet

weg. De digitale omslag verloopt voor lectuur veel trager dan voor muziek. Helemaal verdwijnen zal het papieren boek nooit. Kunstboeken zullen altijd wel op papier beschikbaar blijven. Vanwaar echter de keuze van Literatuur Vlaanderen om dit aspect achterwege te laten? Verwacht het een stagnering van de digitalisering? Is daarvoor nog beleidsaandacht nodig?

Vanuit de schrijver vertrekken impliceert residentiewerking. Daarop zet ook deBuren vol in, met de citybooks, schrijfresidenties in Parijs enzovoort. Welke synergie acht Literatuur Vlaanderen met hen mogelijk? Kan ook Nederland bij dergelijke samenwerking worden betrokken? Geldt datzelfde voor Wallonië en Brussel? Wat is in de Belgische context meer dan vandaag mogelijk?

Schrijfopleidingen vindt Katia Segers een prima initiatief. Wat zou Literatuur Vlaanderen nog meer wensen op dat vlak?

De organisatie blijkt vooral de bestaande projecten te willen voortzetten. Denkt ze ook aan echt nieuwe zaken waarmee ze in een ideale wereld met extra geld een nieuwe wind zou kunnen doen waaien door literair Vlaanderen? Welke wilde ideeën circuleren er?

De samenwerking met het Nederlandse Letterenfonds is voor heel wat projecten cruciaal. Hoe evalueert Literatuur Vlaanderen de relaties tussen beide organisaties? Wat kan beter?

Over Arjan Peters, literair journalist van de Volkskrant, is in Nederland de jongste tijd grote ophef ontstaan met betrekking tot #metoo. Mannen met een gezaghebbende rol in de sector blijken jonge vrouwen onder druk te zetten. Katia Segers stelt verheugd vast dat Literatuur Vlaanderen grensoverschrijdend gedrag inderdaad als aandachtspunt ziet. Hoe wil het daar concreet mee omgaan? Welke acties acht het mogelijk?

Voor het nieuwbouwproject is nog minder dan 1 miljoen euro te kort. Misschien kan crowdfunding, bedrijfssponsoring of privémeccenaat dat gat helemaal dichten?

Is ook Behoud de Begeerte zelf vragende partij om vanuit het Kunstendecreet naar het letterenbeleid te worden overgeheveld?

2. Stephanie D'Hose

Stephanie D'Hose sluit zich aan bij de lof van Katia Segers voor de presentatie. Het meerjarenplan is helder, net als het financiële plaatje erbij.

Met het geïntegreerde tijdschriftenbeleid is het al enkele jaren worstelen. De versnippering tussen verschillende decreten vindt het commissielid niet bevorderlijk. Een integratie daarvan is wenselijk, maar de verantwoordelijkheid wordt als een hete aardappel doorgeschoven tussen onder meer het Departement CJM en Literatuur Vlaanderen. Daarover is dringend een gesprek nodig. Literatuur Vlaanderen zou alvast de loketfunctie toegewezen kunnen krijgen.

Literatuur Vlaanderen wil poëzie in een algemene visie op literatuur opnemen, maar welke concrete plannen heeft het voor poëzie en andere minder populaire genres als kortverhalen?

De spreker sluit zich aan bij de vragen van Katia Segers over de digitalisering.

De uitrol van Boekstart over heel Vlaanderen heeft Stephanie D'Hose begeleid als kabinetschef Cultuur van vorig minister Sven Gatz. Het initiatief bestond in twee provincies maar is door de afschaffing van de provinciale cultuurbevoegdheden

naar heel Vlaanderen veralgemeend. Het lid heeft een pluim over voor het feit dat Literatuur Vlaanderen daar inderdaad werk van maakt.

Als de Boekenbeurs dit jaar niet kan doorgaan, is het misschien een geluk bij een ongeluk dat dit experimenteren met kleinschalige evenementen vergemakkelijkt. Misschien is een eenmalige grootschalige boekenbeurs wel een voorbijgestreefd concept? Die vraag is minstens aan de orde. Indien kleinschalige evenementen in verhouding evenveel aandacht krijgen, zou een regionale opsplitsing maken dat er in totaal meer mensen voor de beurzen opdagen.

Literatuur Vlaanderen schenkt veel aandacht aan leesmotivatie van kinderen en jongeren. Kan het daarmee concrete doelen en meetbare indicatoren verbinden?

Katia Segers peilde al naar samenwerking met deBuren voor de residentiewerking. Welke andere vormen van samenwerking stelt Literatuur Vlaanderen nog voorop met deBuren en De Brakke Grond?

Hoe is de precieze kostenverdeling in de samenwerking tussen Literatuur Vlaanderen en het Nederlandse Letterenfonds?

Diversiteit in de letteren is terecht een speerpunt in het meerjarenplan, vindt Stephanie D'Hose. Nieuwe literaire vormen als slam poetry en digitale literatuuruitingen verdienen aandacht. Een verenging tot alleen maar het boek is uit den boze voor wie ook jongeren wil bereiken. Dan komt projectmatige ondersteuning in zicht als middel om het nodige experiment en innovatie in het literatuurbeleid te introduceren. Hoe ziet Literatuur Vlaanderen dat?

In 2014 is het aantal vertaalsubsidies plots gestegen. Aan de Frankfurter Buchmesse van twee jaar daarna zal dat wel niet gelegen hebben, veronderstelt de spreker. Waaraan lag het dan wel?

3. Gustaaf Pelckmans

Gustaaf Pelckmans is zeer te spreken over de helderheid van de presentatie en de gezonde ambitie die eruit naar voren komt. Ambitie mag niet tomeloos zijn, dus is het bijhorende financiële plaatje een uitstekende manier om de haalbaarheid aan te tonen.

In het najaar van 2019 heeft Groen aan de kaak gesteld dat Cultuur nog maar 1 procent van de Vlaamse begroting vertegenwoordigt. De bescheiden vragen van Literatuur Vlaanderen moeten dan ook zonder meer haalbaar zijn.

In de plenaire vergadering zijn nog maar net de voorstellen van resolutie over de beheersovereenkomst met de VRT behandeld (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 388/1, 392/1 en 397/1). Steeds komt dan het aspect samenwerking naar voren. Het benieuwt Gustaaf Pelckmans vooral hoe de culturele sector die samenwerking zelf ziet. Welke format prefereert Literatuur Vlaanderen? Vaak komt de sector niet veel verder dan: "de VRT zou meer voor ons moeten doen". Gustaaf Pelckmans vraagt om dat concreter te formuleren.

De jongste jaren zijn heel wat cultuurcentra en bibliotheken zichzelf aan het herdenken en aan het herpositioneren, met betrekking tot onder andere hun infrastructuur en lokale inbedding. Welke ideeën heeft Literatuur Vlaanderen om hen te inspireren?

De organisatie zou een uitbreiding van de taxshelter willen zien. Wat verwacht ze daarvan? Een te verregaande uitbreiding zou een zeker kannibalisme

teweegbrengen. Intussen is ook de gamingsector vragende partij. Zijn de verwachtingen van Literatuur Vlaanderen niet al te groot?

Diversiteit is een stokpaardje van Groen. In grote Vlaamse steden is de bevolking soms voor meer dan 50 procent van allochtone origine. In die grote diversiteit aan culturen is het lezen vaak niet fors ontwikkeld, alle inspanningen tot leesbevordering ten spijt. Moet het Nederlands dan willens nillens als enige leestaal worden gepromoot of kan dat beleid ook andere richtingen uitgaan?

Na de coronacrisis zal er een hernieuwde relatie tussen Cultuur en Onderwijs nodig zijn. De minister van Onderwijs maakt echter weinig aanstalten tot de organisatie van cultuurpromotie in het najaar en heeft het Dynamoproject zelfs afgeschaft. Heeft dat rechtstreekse gevolgen voor Literatuur Vlaanderen? Is er nood aan Cultuur-Onderwijsrelatie 2.0?

Over een stripbeleid vindt Turnhoutenaar Gustaaf Pelckmans naar zijn smaak maar weinig terug in de toekomstplannen van Literatuur Vlaanderen. Zoals Stephanie D'Hose al aangaf, moet een op jongeren gericht letterenbeleid ook oog hebben voor andere literaire uitingen, zoals strips en graphic novels. Moet Literatuur Werk daar niet meer op inzetten?

Traditioneel deden de Vlaamse provincies heel wat voor de literatuur en de bibliotheken. Boekstart heeft intussen een veralgemeend vervolg gekregen, maar de projecten van Literatuur Vlaanderen raken blijkbaar uitgesloten bij de toekenning van bovenlokale projecten. Bovenlokaal cultuurbeleid zou net een belangrijke steunpilaar van het toekomstige cultuurbeleid moeten zijn. Vanwaar dat probleem? Wat valt eraan te verhelpen?

De boekhandels lijken zich vrij vlot van de crisis te herstellen. Er zijn niet noodzakelijk meer klanten, maar ze verkopen wel meer. Sommigen zouden durven opmerken dat de boekensector het minst lijdt onder de beperkingen, aangezien men thuis nog steeds kan lezen, werpt Gustaaf Pelckmans als advocaat van de duivel op. Welke argumenten zou Literatuur Vlaanderen tegen die stelling inbrengen? Het wegvallen van lezingen en liveactiviteiten is er alvast één van.

Stel dat de overheid het vooropgestelde budget niet helemaal toekent, wat zijn dan de drie topprioriteiten van Literatuur Vlaanderen?

4. Karin Brouwers

Karin Brouwers dankt de voorzitter en directeur van Literatuur Vlaanderen voor de uiteenzetting en heeft woorden van waardering voor het meerjarenplan. Het is een ambitieus ontwerp waarmee Literatuur Vlaanderen zich aandient als een zelfzekere organisatie die van haar eigen kracht en haar geloof in de sector uitgaat. De voorbereiding is wel merkbaar vóór de coronacrisis gebeurd. Tijdens het traject is die werkelijkheid dan ontstaan. Het plan verwijst er wel naar maar onderbouwt op dat vlak weinig. Is dit plan dan wel geschikt voor de post-coronatijd? Zou het om die reden niet aangewezen zijn om de onderhandelingen over de nieuwe beheersovereenkomst een jaar uit te stellen?

Ter vergelijking merkt het commissielid op dat in Nederland de hele boekensector samenwerkt aan een kortlopend, toegepast wetenschappelijk onderzoek 'Naar een versterking van de veerkracht van de boekenwereld na COVID-19'. De resultaten worden tegen het einde van dit jaar verwacht. In Vlaanderen is de situatie zelfs nog schrijnender dan in Nederland. Dat de boekhandels nu wat meer boeken verkopen, zal de verliezen van de afgelopen maanden lang niet hebben goedgemaakt, veronderstelt Karin Brouwers. De uitgeverij Pelckmans/Polis had een grote Vlaamse kwaliteitsuitgeverij moeten zijn, maar is intussen weer gesplitst. Andere

kunstensectoren zoals theater en dans slagen er wel in om in onze kleine regio toonaangevende en sterke organisaties uit te bouwen, maar in de boekensector gaat dat moeilijker. Tijdens de voorbije maanden bleek naast de kwetsbaarheid van de uitgeverijen in Vlaanderen ook de positie van de boekhandels heel precair. De onafhankelijke boekhandels strijden dapper voort. Maar vooral het netwerk van Standaard Boekhandel krijgt rake klappen door de onlineverkoop van bedrijven als bol.com, ondanks de enorme promotiecampagne van Standaard Boekhandel voor zijn onlineaanbod.

Is Literatuur Vlaanderen op de hoogte van het Nederlandse onderzoek, vraagt het commissielid. Zal het eraan meewerken en de aanbevelingen integreren in de eigen werking?

Op welke punten heeft Literatuur Vlaanderen deze aanzet van meerjarenplan bijgeschaafd en maatregelen toegevoegd om de veerkracht van de boekensector te vergroten en de relance zwengelen? Welke oplossingen ziet het voor de boekhandels en uitgeverijen die zwaar onder druk staan? Zonder hen raken de boeken die de auteurs met de werkbeurzen schrijven, tenslotte niet bij de lezers. Volstaat het relanceplan van het BoekenOverleg?

Gustaaf Pelckmans peilde naar de drie topprioriteiten. Moet internationale ambitie in de huidige situatie daar nog bij zijn, met de sector in eigen land in dergelijk zwaar weer? Zijn deelnames aan internationale beurzen nog relevant in post-coronatijden? In dat verband heeft Karin Brouwers een ernstige kanttekening bij de stellige overtuiging van Literatuur Vlaanderen dat Brussel in 2030 Europese Culturele Hoofdstad zal zijn. Dat is helemaal nog niet beslist. Heel wat andere Vlaamse steden zijn kandidaat, waaronder Leuven, dat zich als allereerste Vlaamse stad heeft aangemeld en er heel sterk op inzet. Brussel is in het algemeen al hoofdstad van Europa. Vandaar dat Karin Brouwers de titel van culturele hoofdstad aan een andere stad zou gunnen.

Zullen vertaalpremies de Vlaamse letterensector redden? Wat zijn de verkoopcijfers van de vertaalde boeken? Is het niet zinvoller om het vertaalbeleid af te stemmen met de Franse en Duitstalige Gemeenschap en elkaars topauteurs te vertalen? Moet de klemtoon niet veel meer op grote talen met een ruim lezersbereik liggen, in plaats van ook te vertalen naar het Tsjechisch, Noors enzovoort?

Karin Brouwers adviseert Literatuur Vlaanderen voorts om een kritische kerntakenoefening te verrichten. De organisatie wekt de indruk dat ze elke lacune in het geïntegreerde letterenbeleid zelf wil invullen. Dan is de vraag of het zo wel betaalbaar blijft. Literatuur Vlaanderen stelt terecht de nood aan een kenniscentrum vast, maar is zoiets niet veeleer een opdracht voor de boekensector zelf en dus van Boek.be? Ook de universiteiten kunnen daarin hun rol spelen.

Waarom precies wil Literatuur Vlaanderen de integratie met Behoud de Begeerte? Zelf heeft die laatste organisatie bij de laatste ronde van het Kunstendecreet uitdrukkelijk gekozen om daaronder te blijven vallen. Is ze dan van idee veranderd? Waarom? De overheveling van het bijhorende budget is allerm minst evident aangezien het geen eigendom van Behoud de Begeerte betreft, maar een toekenning op basis van een project en subsidieaanvraag. Literatuur Vlaanderen schijnt er gezien de tabel in het meerjarenplan van uit te gaan dat dit bedrag zomaar mee zou overkomen.

Karin Brouwers sluit zich aan bij de vragen naar de reactie op de PISA-resultaten. Lukt het om een goede samenwerking op te bouwen met het Departement Onderwijs en Vorming en alle onderwijsverstrekkers?

De dynamische literaire canon van de KANTL haalde onlangs het nieuws wegens de verwijdering van een titel. Maar welke hulp kan een canon bij de leesbevordering zijn als de boeken eruit niet meer gedrukt worden en dus niet meer beschikbaar zijn voor het onderwijs?

De ambities met betrekking tot de literaire innovatie zijn zeer terecht in het streven om de jongere generatie te bereiken met kwaliteitsvolle Nederlandstalige literatuur, aangezien die generatie meer gericht is op technologische innovaties. Dan komt Klankverbond in zicht, net als de gamesector en de audiovisuele sector, voor sterke partnerschappen. Klankverbond is trouwens uitdrukkelijk vragende partij aangezien sommige leden daarvan wel in het buitenland steun krijgen maar er geen kunnen aanvragen bij de eigen Vlaamse fondsen VAF en Literatuur Vlaanderen. Dat ook vernieuwende literaire live-events kansen zullen krijgen, juicht Karin Brouwers alvast erg toe.

Overweegt Literatuur Vlaanderen voor de technologische innovaties een beroep te doen op de subsidiemogelijkheden bij het Departement EWI? Heeft het al onderzocht welke kansen voor samenwerking er hier liggen voor de literaire sector?

Karin Brouwers staat achter bepaalde plannen op het vlak van talentontwikkeling en digitalisering en achter de ideeën betreffende een doortastender inclusiviteits- en diversiteitsbeleid.

Literatuur Vlaanderen en het BoekenOverleg pleiten voor minstens vier grote literaire prijzen, voor respectievelijk fictie, non-fictie, strips en kinder- en jeugdliteratuur. CD&V vond dit voorstel steeds terecht, en ziet erin een antwoord op twee problemen. Het eerste is de nogal beperkende maatregel om alle Vlaamse cultuurprijzen voor literatuur te verenigen in één overkoepelende Ultima voor alle genres. Het tweede is de afschaffing van de grote commerciële Vlaamse prijs, de Gouden Uil of Fintro Literatuurprijs.

Over het geïntegreerde tijdschriftenbeleid is al veel inkt gevloeid. Karin Brouwers leidt uit het plan af dat Literatuur Vlaanderen bij het standpunt blijft dat het de verantwoordelijkheid voor de culturele tijdschriften niet wil en kan opnemen. Dat debat wil het commissielid met de minister van Cultuur voeren gezien de link met het cultuurbeleid in het algemeen.

Het commissielid sluit zich aan bij de vragen van Gustaaf Pelckmans over het stripbeleid.

Tot slot wil Karin Brouwers een stand van zaken over de verbouwing van Hotel Dumont tot Huis van de Letteren. Hoe vorderen de onderhandelingen? Een tekort van 750.000 euro is niet niks. Zal de stad Antwerpen een deel bijleggen? Of de Vlaamse overheid? De beslissing is er nu, maar de middelen zijn nodig en mogen ook niet ten koste van andere projecten gaan.

5. Marius Meremans

Marius Meremans dankt Literatuur Vlaanderen voor de presentatie. De coronacrisis ontslaat de Vlaamse overheid niet van de plicht om plannen te maken. Ze moet voorkomen dat de samenleving in immobilisme verzandt.

In de commotie bij de besparingen op Cultuur heeft de N-VA-fractie steeds gewezen op de extra inspanning voor Literatuur Vlaanderen, die ook van meet af aan gepland was. Het letterenvak, een cultuuruiting bij uitstek, staat enigszins onder druk. Frankrijk zou nochtans zonder zijn grote auteurs niet Frankrijk zijn. Hetzelfde vindt Marius Meremans ook voor andere landen van toepassing.

De N-VA hecht veel belang aan leesbevordering, net als aan jonge schrijvers. Hoe evolueert het aantal jonge mensen dat in Vlaanderen aan het schrijven slaat? Heeft de vermindering van het lezen voor gevolg dat er minder talent aan de oppervlakte komt?

In ons land komt de doorbraak van het e-boek zowat tot stilstand. Wat is de stand van zaken?

Als gewezen voorzitter van een Kind en Gezin heeft Marius Meremans daar nog de babyboekjes mee geïntroduceerd. Hopelijk willen nu alle gemeenten deelnemen aan Boekstart.

Voor de leesbevordering is een algemeen plan van aanpak nodig. Literatuur Vlaanderen zal daarin zijn rol krijgen, maar ook andere beleidsdomeinen moeten meewerken. Van het Departement Onderwijs en Vorming wordt sowieso al erg veel verwacht, beseft Marius Meremans, maar het zal onvermijdelijk een partner zijn in de leesbevordering. Een algemeen plan vergt ook een inzet van middelen.

Wat het budget betreft, zullen sommige volksvertegenwoordigers steeds pleiten om de procenten wat op te trekken, maar Marius Meremans stelt zich op dat vlak liever wat terughoudender op. Een groot aantal sectoren wijst op bepaalde noden. De overheid moet dan steeds erover waken dat het budget in evenwicht blijft of niet te diep in het rood gaat.

Stijgt het aandeel van de non-fictie bij Literatuur Vlaanderen? Beschikt Vlaanderen nu over meer non-fictieauteurs die – ook internationaal – hoge ogen gooien?

Een nieuwe literatuurprijs en de bijhorende uitstraling heeft Vlaanderen echt wel nodig, stelt Marius Meremans.

Stephanie D'Hose heeft een lans gebroken voor een vervanging van de grote Boekenbeurs door regionale beurzen. Marius Meremans vindt een jaarlijkse hoogmis van het boek, met alle media-aandacht die ze aantrekt, echter noodzakelijk. Mensen kunnen er auteurs in levende lijve ontmoeten. De Boekenbeurs is op dat moment the place to be, al is de formule aan herziening toe. Boek.be zou op dat vlak met een incentive moeten komen.

De KANTL is momenteel de canon aan het herwerken. Ook Marius Meremans heeft opgemerkt dat sommige gecanoniseerde boeken in de boekhandel niet meer terug te vinden zijn. Hoe dan ook geven leerkrachten Nederlands aan dat ze de canon wel degelijk appreciëren. Ondanks de kritiek moet Vlaanderen zijn canon als onderdeel van zijn cultuur en geschiedenis promoten. Dat daar over vijftig jaar ook heel andere auteurs tussen zullen staan, vindt Marius Meremans maar logisch.

In het genre graphic novel scoort Vlaanderen hoog, heeft het commissielid op de Frankfurter Buchmesse van 2016 mogen waarnemen. Hoe is de situatie intussen geëvolueerd? Is er jong talent doorgegroeid?

Het tijdschriftenbeleid blijft moeizaam. Er worden niet gauw knopen doorgehakt. De nodige beslissingen zouden nu best zo snel mogelijk volgen.

In verband met de samenwerking met de VRT blijft de vraag hoe goed een boekenprogramma of algemeen cultuurprogramma zou kunnen scoren. Marius Meremans staat alleszins wel achter het principe om cultuur aan bod te laten komen in de reguliere programmatie van elke dag, waaronder de gasten in De Zevende Dag en De Afspraak.

Tot slot looft het commissielid het meerjarenplan om het vele lekkers dat hij erin terugvindt.

6. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser vindt het meerjarenplan van gezonde ambities getuigen. Het ligt bovendien helemaal in de lijn van het Vlaamse regeerakkoord.

Als het op de buitenlandse promotie van onze letteren aankomt, speelt Literatuur Vlaanderen een heel vooraanstaande rol. Flirt Flamand, de versterkte samenwerking met La Foire du Livre en de plannen ter zake zijn aspecten van de partnerrelatie die Vlaanderen moet uitbouwen. Nederland is de eerste prioriteit. Ook voor dat partnerschap zien heel wat initiatieven het licht die verdere uitbouw verdienen. Vervolgens bieden ook de andere buurlanden, de Hansalanden en landen rond de Noordzee heel wat kansen.

Cathy Coudyser heeft begrepen dat de fundamenteën voor meer buitenlandwerking er liggen en dat het nu vooral op de middelen aankomt. Gezien de ambities in het Vlaamse regeerakkoord verwacht het commissielid op dat vlak ook wel mogelijkheden.

In zijn internationaal beleid promoot Vlaanderen zichzelf als topregio op vlakken als economie, design, mode, cultuur en literatuur. Het Departement Buitenlandse Zaken neemt de coördinatie voor zich en stemt af met FIT, Toerisme Vlaanderen, Sport Vlaanderen enzovoort. Welke afstemming heeft Literatuur Vlaanderen met al die spelers? Wat heeft het nodig uit het bevoegdheidsdomein Buitenlandse Zaken?

Na de reflectieoefening over de Vlaams-Nederlandse samenwerking in de vorige regeerperiode is de Taalunie zich veeleer als een beleidsorganisatie beginnen profileren. De praktische organisatie van acties en evenementen heeft ze aan andere actoren gedelegeerd. De letterenfonds kregen onder andere de uitreiking van de Prijs der Nederlandse Letteren, de Toneelschrijfprijs en het literaire grensverkeer voor hun rekening. Hoe pakken ze dat praktisch aan? Hebben ze aandachtspunten te melden?

Welke mogelijkheden ziet Literatuur Vlaanderen op nog meer afstemming met deBuren, De Brakke Grond en dergelijke spelers van de Vlaams-Nederlandse samenwerking?

Sinds mei 2019 verleent Literatuur Vlaanderen geen medewerking meer aan de planningstool Flanders Culture, aangezien het met Flanders Literature over zijn eigen communicatie- en informatietool beschikt. Hoe zit het met de afstemming van de twee tools? Hoe verhouden ze zich? Vanwaar de uitstap? Welke doelstellingen van Literatuur Vlaanderen zijn beter gediend met de eigen tool? Wat is het doelpubliek?

Het gezamenlijke gastlandschap van de Frankfurter Buchmesse heeft de samenwerking tussen de Vlaamse en het Nederlandse letterenfonds sterk doen toemen en er een duurzaam karakter aan verleend. De impact van het gastlandschap op de vertalingen begint nu pas echt door te wegen. Voor een evenwichtige samenwerking moet echter ook de budgettaire inbreng in evenwicht zijn. Is dat intussen verwezenlijkt? Deze samenwerking in het kleine Nederlandse taalgebied is met het oog op efficiëntiewinst van groot belang. Moet de Vlaamse Regering daar nog meer voor doen?

Het Nederlandse Letterenfonds beveelt de Leipziger Buchmesse sterk aan. Ook Literatuur Vlaanderen vestigt daarop de aandacht in zijn meerjarenplan. Staat

Nederland open voor een nieuw Vlaams-Nederlands gastlandschap in 2023? Over welke kostprijs zou het dan gaan? Houden de meerjarenbegrotingen er al rekening mee? Wanneer zou een eventuele gezamenlijke kandidatuur ingediend moeten zijn? Vinden daarover al verkennende gesprekken plaats? Zijn er al concrete engagementen of afspraken met Nederland?

Het literaire grensverkeer wil Cathy Coudyser alleszins voort gestimuleerd zien. Daartoe is er een samenwerkingsovereenkomst met het Fonds Podiumkunsten en de Nederlandse Taalunie. De twee letterenfonds nemen de organiserende en uitvoerende taken op zich. Ons Erfdeel, deBuren en De Brakke Grond zijn bij de plannen en doelstellingen betrokken. Wie staat nu precies in voor welke opdracht?

7. Antwoordenronde

Mia Doornaert is blij met de lof bij de presentatie van de begroting en het plan, waaraan de directeur en de hele staf van Literatuur Vlaanderen verdienste hebben. Aan hen dankt de voorzitter de hedendaagse luchtige invulling met digitale doorverwijzingen. Ze prijst de staf voor het harde, degelijke en zuinige werk.

Gezien haar ervaringen als buitenlandjournalist bracht de vergelijking van de budgetten van de Vlaamse en Nederlandse letterenfonds Mia Doornaert haast aan het huilen. Zelfs in relatieve cijfers die rekening houden met de bevolkingsaantallen, is het budget van het Nederlands Letterenfonds buitenproportioneel groter dan dat van Literatuur Vlaanderen. Nochtans hebben de Nederlanders, onder andere op de gezamenlijke stand op de Frankfurter Buchmesse, steeds een enorme bereidheid tot samenwerking en grote openheid van geest getoond. Heel wat Vlaamse auteurs hebben een Nederlandse uitgever. Nederlanders zijn dus steeds bereid om samen te werken, maar zoiets vergt wel een redelijke inbreng van beide partijen. Twee derde en één derde zou een billijke verhouding zijn. Literatuur Vlaanderen kan echter niet vanuit een positie van bedelaar gaan samenwerken. Met bloedend hart heeft de spreker Literatuur Vlaanderen activiteiten met een sterk multiplicatoreffect zien schrappen omwille van maar een paar duizend euro aan kosten. Zo krap is zijn begroting.

Samen met de Nederlanders de Nederlandstalige literatuur behartigen is nochtans een cruciale opdracht. Het Nederlands Letterenfonds gaat naar Londen, gezien het enorme belang van het Engelse taalgebied. Literatuur Vlaanderen kan bij gebrek aan middelen niet mee. Met betrekking tot de prioriteitenvraag van Karin Brouwers wijst Mia Doornaert op het belang van aanwezigheid in het buitenland voor de uitstraling en geloofwaardigheid van de auteurs. De KANTL heeft Stefan Hertmans voorgedragen voor de Nobelprijs Literatuur. Het ontlokt de spreker de overweging dat in heel de reeks Nobelprijswinnaars geen enkele Nederlandstalige auteur voorkomt. Op dat vlak mangelt er wat aan de public relations van de literatuur uit ons taalgebied, ook van de Nederlanders. De Financial Times had *War and Turpentine* van Stefan Hertmans nochtans in zijn lijst van de tien vertaalde werken van het jaar opgenomen. Zoiets verheugt Mia Doornaert, ook met het oog op de uitstraling van onze literatuur.

Koken kost geld, concludeert de voorzitter. De internationale werking van Literatuur Vlaanderen komt niet alleen onze auteurs maar ook de hele uitstraling van Vlaanderen ten goede, die ook in het Vlaamse regeerakkoord als een prioriteit naar voren wordt geschoven.

Op de opmerking dat het aantal vertalingen al omhoogging vóór de Buchmesse, antwoordt Mia Doornaert dat aan een Buchmesse-gastlandschap een heel parcours voorafgaat, met lezingen in heel Duitsland. Vlaanderen en Nederland hebben in de aanloop zowat 400 literaire manifestaties in het culturele land Duitsland

georganiseerd, wat natuurlijk het aantal vertalingen heeft aangezwengeld. Het is nu oppassen dat dit effect niet uitdooft wegens gebrek aan middelen.

Paul Hermans dankt de commissie voor de deugddoende appreciaties. Aan een dergelijke stortvloed van vragen had de directeur zich niet verwacht.

Het onderwijs is intussen zelf gestart met de aandacht voor leesbevordering. Het Departement Onderwijs en Vorming heeft onlangs de call 'Lezen op School' uitgestuurd, met de specifieke nadruk op de creatie van een leesklimaat op school in nauwe samenwerking met de bibliotheek. Van de 37 ingediende projecten voor leesbevordering hadden er tien Iedereen Leest als een kernspeler. Iedereen Leest heeft dus met alle netten en onderwijskoepels een goede verstandhouding tot stand gebracht. Paul Hermans vindt dit zeer beloftevol. De call kan mogelijk recurrent worden.

Het Comité van Ministers van de Taalunie heeft plannen om het Nederlands-Vlaamse leesplan te concretiseren. Een stuurgroep met culturele en onderwijsspelers zou worden opgericht om het al bestaande Actieplan Leesbevordering te vertalen naar de onderwijscontext. Het doet Paul Hermans hoopvol naar de toekomst kijken. Samenwerking daaromtrent hoeft uiteraard ook niet beperkt te blijven tot het onderwijsdomein. De spreker denkt eveneens aan Innovatie, Welzijn, Inburgering enzovoort.

Wat de stagnatie van het e-boek betreft, merkt Paul Hermans op dat een e-boek al bij al een traditioneel boek in elektronische vorm is. Maar digitalisering is veel ruimer, met innovatieve vormen als podcasts, luisterboeken, literaire games enzovoort. Die winnen alsmaar aan belang. Literatuur Vlaanderen wil erop inzetten en doelt precies daarop met literaire innovatie. Zo niet dreigen zeer ondernemende jonge spelers verloren te gaan.

De residentiewerking is expliciet een onderdeel van de talentontwikkeling. De vraag komt uitdrukkelijk van de auteurs, waaronder de 'mid careers'. De residentie is er niet alleen om te schrijven op een verstilde plek, maar juist met het oog op uitwisseling in een internationale context. Op die manier kunnen er nieuwe visies en prikkels komen en kunnen auteurs van elkaar leren. Literatuur Vlaanderen heeft al gesprekken met Passa Porta en deBuren om dit concreet te maken. Met name het gesprek met Passa Porta was heel constructief, aangezien die organisatie het ook tot de eigen taken rekent om de residentiewerking uit te breiden met uitwisselingsprojecten, bijvoorbeeld in het kader van een festival. DeBuren leggen een link met het CELA-project. Corona legt dergelijke projecten momenteel wel helemaal plat.

Wat schrijfopleidingen betreft, is Vlaanderen behept met een aantal zinvolle initiatieven, zoals Creatief Schrijven, dat zich veelal op het niveau van de amateurkunsten situeert maar samen met de Schrijversacademie goede resultaten oplevert. Door de koppeling met het – in Nederland al volop functionele – Slow Writing Lab leert Literatuur Vlaanderen erg veel dat het zal kunnen aanwenden voor de ontwikkeling van een soortgelijk verhaal in Vlaanderen. Het voert op dat vlak al aftastende gesprekken met een aantal organisaties. Concrete toezeggingen om er een actieplan en merk van te maken, vergen wel eerst de nodige budgetten.

De relatie met het Nederlands Letterenfonds noemt Paul Hermans bijzonder goed. De teams kennen elkaar, spreken elkaar met de voornaam aan, en ontmoeten elkaar pre-corona al eens in levende lijve. De grote budgettaire verschillen weerhouden Literatuur Vlaanderen echter van een structurelere samenwerking. Beide organisaties pleiten ervoor om daar verandering in te brengen. Dat betekent lang niet dat iedereen samen het vliegtuig op moet. Het gaat om samenwerkings- en uitwisselingsprojecten, bijvoorbeeld met betrekking tot het grensverkeer. In

coronatijden werken beide organisaties samen aan de uitwisseling van calls van uitgevers via digitale schermen.

Van de genderkamer maakt Literatuur Vlaanderen werk als onderdeel van zijn diversiteitsbeleid. De organisatie wil op dat vlak de informerende partij zijn in de letterensector. Ze wil alle letterenspelers samenbrengen in een seminarie over bredere thema's dan louter de genderkamer. De genderkamer blijft gezien zijn kennis en kunde aanspreekpunt voor eventuele problemen en voor de vertrouwensfunctie.

De nieuwbouw behelst inderdaad een grote geldsom, erkent Paul Hermans. 750.000 euro rijdt men niet zomaar dicht. Intussen is alleszins wel duidelijk dat daarbovenop niet nog eens extra bedragen zullen komen. Die oefening is heel grondig gemaakt. Het project zit in de laatste rechte lijn. Intussen zijn ook al heel wat kosten gemaakt, namelijk van de architect, de studies en de instandhoudingswerken. Als het project uiteindelijk niet zou doorgaan, zou dat de nodige gevolgen hebben voor het budget van Literatuur Vlaanderen. Bepaalde kosten kunnen worden afgeschreven als het project doorgaat, maar niet als dat niet het geval zou zijn. Maar als dat laatste moet gebeuren, moet het maar. Literatuur Vlaanderen legt op dat vlak realisme aan de dag en beseft dat een nieuwbouw in deze tijd niet evident is. Het antwoord op de vraag of ze meer belang hechten aan werkingsmiddelen en het veld of aan bakstenen, is duidelijk. Maar die zaken staan los van elkaar, met aan de ene kant een duurzaam structureel gegeven en aan de andere kant een eenmalige investering. Een privépartner sluit Paul Hermans evenmin uit, maar dan is de vraag wat er voor die partner zou inzitten. Het buurtonderzoek heeft beperkingen opgelegd met betrekking tot nachtlawaai, feestjes en grote recepties. Het gaat tenslotte om een woonbuurt.

Behoud de Begeerte heeft zijn origine in Literatuur Vlaanderen. De middelen zijn destijds overgeheveld naar het Kunstendecreet. Dat geeft Literatuur Vlaanderen nog geen vrijgeleide om die middelen nu terug te vragen, beseffen zowel Paul Hermans als Behoud de Begeerte. Maar in al die tijd heeft Behoud de Begeerte nooit een keuze gemaakt ten nadele van Literatuur Vlaanderen. Het geïntegreerde letterenbeleid van vandaag is ook helemaal anders dan in de krabbenmand van destijds, waarin iedereen alleen voor zichzelf opkwam. Vandaag stellen alle literaire organisaties de kunstenaar centraal. De tijd is voorbij dat iedereen moest wijken voor de programmatorische ambities van een cultuurpaus. Puur op basis van zijn functie – decentrale spreiding van literatuur tot in het meest onooglijke Vlaamse gemeenschapscentrum – zou Behoud de Begeerte voor Literatuur Vlaanderen een grote aanwinst opleveren. Het DNA van Passa Porta of het Poëziecentrum zijn helemaal anders, net als dat van kleinere organisaties als VONK & Zonen en Villa Verbeelding met hun specifieke werkdomeinen.

Daarmee heeft Paul Hermans alle dergelijke organisaties al opgesomd. Als bij het Kunstendecreet of Literatuur Vlaanderen een schakel in die keten wegvalt, wordt een wezenlijke link tussen de auteur en de lezer of theaterbezoeker verbroken. Die synergie zou veel sterker kunnen zijn met Behoud de Begeerte bij Literatuur Vlaanderen. Uiteraard is Behoud de Begeerte vertegenwoordigd in het OLO, maar daarmee blijft de afstand tot Literatuur Vlaanderen groter.

Stephanie D'Hose polste naar het geïntegreerde tijdschriftenbeleid. Paul Hermans heeft begrip voor het argument van de versnippering, maar vindt het niet aangewezen om een Chinese vrijwilliger aan te duiden die deze moet oplossen. Literatuur Vlaanderen heeft een goed functionerend loket. De interdependenties tussen literaire tijdschriften, auteurs en organisaties zijn wezenlijk. De potentie is er dus om een dergelijke werking in een reglement te vatten, maar dat hoeft niet te betekenen dat Literatuur Vlaanderen zich ook moet beginnen inlaten met bladen over orgelmuziek of literair erfgoed. In dat geval zou de organisatie haar huidige letterenbeleid helemaal moeten herzien, aangezien dan veel bredere wetten gelden

en heel wat kennis moet worden geïnsourceerd. Het beleid van Literatuur Vlaanderen zou dan aan kwaliteit inboeten. Het bezwaar van Paul Hermans is dan ook inhoudelijk en niet vormelijk. Als het alleen literaire tijdschriften zou behelzen, heeft hij er geen enkel probleem mee.

Poëzie is voor Literatuur Vlaanderen uiteraard van groot belang en leeft heel sterk op het podium. Zowel de poetry slams als de klassieke dichters hebben succes op de podia. Stadsdichters zijn op die podia veelvuldig te vinden. Het Poëziecentrum vult voor alle aspecten de tweede lijn in. Maar op enkele uitzonderingen na verkoopt poëzie niet in boekvorm, wel op het podium. Vandaar een pleidooi om literaire innovatie te omarmen.

Dit jaar komt er geen grootschalige Boekenbeurs. Boek.be onderzoekt decentrale en digitale alternatieven voor dezelfde periode, in november. Wat het precies zal worden, weet Paul Hermans nog niet en doet er ook niet echt toe aangezien wel vast staat dat er een momentum komt voor het boek bij de VRT, de decentrale spelers en de boekhandels. Zoals het relanceplan vermeldt, kan dat momentum worden versterkt met promotie voor het boek en bijvoorbeeld 'Geef een cheque aan je held'. Als dit dan uiteindelijk tot een toegenomen boekenverkoop leidt, is de doelstelling voor boekhandel, uitgeverij en auteur bereikt. Aspecten als de glamour en tekensessies vallen dan wel weg maar vormen ook weer niet de essentie.

Wat de leesmotivatie betreft, is vooral de vandaag afwezige Sylvie D'Haene op de hoogte van de indicatoren. Die indicatoren maken vooral voor de lange termijn een opschaling mogelijk.

Sommige commissieleden vroegen of ook in toekomstige gezamenlijke initiatieven van de Vlaamse en Nederlandse fondsen een paritaire verdeling zoals bij de Frankfurter Buchmesse nodig zou zijn. Paul Hermans oordeelt van niet. Nederland is nu eenmaal groter dan Vlaanderen. Maar vandaag is de verhouding helemaal scheefgetrokken tot 90/10 of erger. Vlaanderen zou voor minstens een derde moeten kunnen instaan. Dat zou de samenwerking alleen maar ten goede komen.

Literatuur Vlaanderen heeft heel wat ideeën voor innovatieprojecten. Helemaal fantastisch zou Paul Hermans een innovatiebeurs en -regeling vinden, naar Nederlands voorbeeld. Daar zouden de verschillende partijen elkaar ontmoeten: de 'harde' partij, die instaat voor de materiële en digitale innovatie, en de artistieke partij. Dit maakt het mogelijk om via pitching haalbare digitale innovatieprojecten te selecteren waarin het investeren van de kostbare middelen echt zinvol is. In Nederland werkt dat systeem al goed.

De spreker antwoordt aan Karin Brouwers dat het meerjarenplan in het coronatijdperk is geschreven. Er lag pre-corona geen blauwdruk klaar. Daarom zijn er heel wat nice-to-haves geschrapt. De innovatiebeurs is daarvan een voorbeeld. De andere elementen in het plan zijn wel noodzakelijk.

De piek van de vertalingen in 2014 is een gevolg van de jarenlange inzet van de organisatie op – voor Literatuur Vlaanderen inmiddels onbetaalbare – aanwezigheid in Beijing. De piek van 2014 betrof vooral prentenboeken die naar het Chinees werden vertaald.

Gustaaf Pelckmans polste naar de mogelijke samenwerking met de VRT. Heel recent beraadslaagde het Boekenoverleg met de VRT over een verbeterde en meer structurele samenwerking, niet alleen door verankering in de nieuwe beheersovereenkomst, maar vooral om vaste gesprekspartners te krijgen onder leidinggevende VRT-mensen. De inbreng van Literatuur Vlaanderen is veeleer inhoudelijk, aangezien de organisatie zich niet wenst in te laten met hoe een programma er moet uitzien. Literatuur Vlaanderen levert inhoud aan die de VRT dan in een programma

kan gieten. De huidige aandacht van de VRT voor het boek is een wisselend succes. Over 'Lang zullen we lezen' is Literatuur Vlaanderen niet wild enthousiast, vooral wegens het ontbreken van een brug naar de nieuwssite van de VRT waardoor het niet eenvoudig te vinden is. Interne Keuken is een fantastisch radioprogramma over non-fictie. Mocht zoiets ook voor fictie mogelijk zijn, dan was Literatuur Vlaanderen helemaal gelukkig.

De bibliotheken zijn terechtgekomen onder de lokale besturen, wat hier en daar enorme successen teweegbrengt en elders wat minder. Literatuur Vlaanderen verwacht van hen vooral dat ze hun rol spelen in de leesbevordering. Het onderwijs heeft goed begrepen welke kansen ze op dat vlak bieden. Destijds hebben de bibliotheken vooral op de harde kwaliteiten willen inzetten, maar dat is nu al een hele tijd anders. Iedereen Leest introduceert methodieken en vorming met betrekking tot leesbevordering in de bibliotheken. Als die ingang vinden en een verschil maken op het Vlaamse niveau, zal dat zijn effect hebben op de schoolgaande jeugd.

Van taxshelter verwacht Paul Hermans geen zaligmakende oplossing. Maar het verhaal is ook genuanceerder dan zomaar wat privépartners die taks vermijden door hun overschotten te investeren. Taxshelter is zeker niet aan te bevelen voor om het even welk boek. Maar de literaire canon behelst ook boeken die niet meer in druk zijn. Voor een uitgever zou het erg veel geld kosten om ze terug te drukken. Voor een dergelijk project zou taxshelter heel nuttig en zinvol kunnen zijn.

De spreker gaat dan in op de meerstemmigheid, die hij in een superdiverse maatschappij wel degelijk zinvol vindt. Zo is bewezen dat meertaligheid in bepaalde opvoedingscontexten tot meer betrokkenheid leidt, en positief effect sorteert voor zowel de moedertaal als het Nederlands. Dat in de praktijk brengen in een school met twintig moedertalen onder haar leerlingen, is een andere kwestie. Paul Hermans hecht echter wel degelijk geloof aan de experts. Op de Conferentie Leesbevordering van Iedereen Leest heeft onder meer Christine Hélot, professor emeritus sociolinguïstiek aan de Universiteit van Straatsburg, met enkele voorbeelden uit de praktijk aangetoond dat die meertaligheid zinvol kan zijn.

De eenmalige stopzetting van het Dynamoproject was geen fijne ervaring maar heeft ook weer geen groot effect op de samenwerking van Literatuur Vlaanderen met Onderwijs. Paul Hermans gaat ervan uit dat dit binnenkort weer op de rails staat. Aan de auteurslezingen, waarvoor Literatuur Vlaanderen samenwerkt met CANON Cultuurcel, wordt niet geraakt. De Dynamoprojecten hebben daarop geen invloed.

Aan strips hecht Literatuur Vlaanderen een ongelooflijk belang. De Vlaamse auteurs van strips en graphic novels genieten een internationaal renomme. Daarop zet de organisatie in met stripbeurzen. Stripuitgeverijen als Bries en Oogachtend zijn kleine spelers, die echter fantastisch werk leveren. Aangezien ze niet noodzakelijk commercieel succes oogsten, moet Literatuur Vlaanderen er oog voor hebben. Het tijdschrift Stripgids, dat ook in Nederland gewaardeerd wordt, levert puik werk en houdt de vinger aan de pols. Als het erop aankomt een striporganisatie te hebben die alles verzamelt, heeft Stripgids wel een moeilijk parcours achter de rug. Paul Hermans zou het echter niet nuttig vinden om dan maar mensen van Literatuur Vlaanderen met die rol te gelasten. De markt en het veld moeten die functie maar claimen en aantonen dat er nood aan bestaat. Het Grafixxfestival in De Studio bracht het beeldverhaal in de ruimere zin dan louter strips. Dergelijke initiatieven zijn aan het veld. Maar Literatuur Vlaanderen beseft wel dat er meer mogelijk is voor dit segment wat organisatieaanpak betreft.

Paul Hermans herhaalt dat hij de vraag om drie topprioriteiten te selecteren moeilijk vindt, aangezien het plan een overzicht van topprioriteiten neerzet. Maar als hij toch

moet kiezen, dan zijn de internationale uitstraling en de leesbevordering daar vanzelfsprekend bij, aangezien die ook tot het Vlaamse regeerakkoord behoren. Als derde zou de directeur dan de literaire innovatie naar voren schuiven, gezien het belang van de verbreding en de toekomstige zin van Literatuur Vlaanderen.

Lovenswaardig is hoe boekhandels de jongste weken hun best hebben gedaan, maar de negatieve gevolgen van corona zullen daarmee niet zomaar eventjes worden opgelost. Doordat er nu veel mensen de boekhandels bezoeken, zal de promotiecampagne in het najaar wel veel meer effect sorteren.

Karin Brouwers polste of het voorliggende relanceplan zal volstaan. Het antwoord is neen. De bedragen mogen altijd hoger zijn, maar Literatuur Vlaanderen heeft niet de stijl om gigantische sommen te claimen in de hoop ergens halverwege te eindigen. Op lange termijn zullen er echter heel wat aandachtspunten blijven, waarvan ook vele intussen zijn benoemd.

Het belang van internationale ambitie is genuanceerd en betreft meer dan de show of de uitstraling van Vlaanderen. Bepaalde buitenlandse successen genereren wel degelijk mooie inkomsten voor auteur en uitgeverij. Paul Hermans kreeg onlangs van de directeur van een Londense streamingservice te horen dat zijn organisatie Vlaamse fictie zoals *De Twaalf* brengt voor een miljoenenpubliek. Alles vertrekt echter vanuit een goed scenario en boeken. De streamingservice wil ook een uitgeverij starten. De directeur peilde bij Literatuur Vlaanderen naar goede Vlaamse fictie die nog niet in het Engels is vertaald. Nu al verkoopt die uitgeverij 200.000 exemplaren van een nog maar net vertaalde Franse roman. Dit toont aan dat er ook in de breedte potentieel ligt bij een buitenlandbeleid. Streaming en gaming zijn vandaag al in ruimere zin dan voorheen op zoek naar inhoud.

Voorts vroeg Karin Brouwers om het vertaalbeleid waar mogelijk af te stemmen met de Franse en Duitstalige Gemeenschap. Op zich is dat moeilijk. Via Flirt Flamand zijn er mogelijkheden, maar Wallonië richt zich op Frankrijk en Vlaanderen op Nederland. Een nauwe afstemming is moeilijk, te meer omdat het vandaag gewoon onmogelijk is om in Wallonië Vlaamse literatuur te vertalen. Bovendien heeft de Franse Gemeenschap geen eigen letterenfonds. Dit neemt niet weg dat er in de toekomst verbetering mogelijk is, maar quick wins zijn niet voorhanden. Een structurele aanwezigheid op de Foire du Livre zou al heel wat zijn.

Hetzelfde commissielid vroeg of het kenniscentrum helemaal een opdracht voor Literatuur Vlaanderen zou zijn en welke lacunes zich daar eventueel voordoen. Paul Hermans situeert het kenniscentrum echter in de schoot van het BoekenOverleg, waar alle spelers samenwerken. Het basisonderzoek is dan een opdracht van de universiteiten. Maar de middelen moeten ergens vandaan komen. Onlangs werd Literatuur Vlaanderen mee gevat door een FWO-opdracht. Aangezien niet alles rechtstreeks via de universiteiten kan gaan, pleit Paul Hermans voor een minimale onderzoeksportefeuille die zinvol onderzoek recurrent mogelijk maakt. Ook daar stemt zijn organisatie af met het Nederlandse model, zoals het KVB-Boekwerk waarin de commerciële spelers en het fonds samen de bestaande cijfers helpen ontsluiten. Vlaanderen staat nog niet zo ver. Boek.be draait bovendien uitsluitend op ledenbijdragen, terwijl KVB-Boekwerk op stevige steun van OCW mag rekenen.

Marius Meremans polste naar het aantal jonge auteurs. Alsmear meer mensen slaan aan het schrijven. Het succes van Creatief Schrijven is daarvan getuige. Wel blijkt dat de uitingen diverser worden. Jonge auteurs leveren niet noodzakelijk boeken af, maar worden performer of beoefenen andere media, zoals podcasts, hoorspelen en literaire games. Heel wat literaire collectieven bestaan uit jongelui die samen allerlei crossoverprojecten bedrijven. Ze zien literatuur niet meer als iets specifiek maar linken het aan theater, het beeldverhaal, de videokunst en andere creatieve uitingen. De trend dat alles samenvloeit, is al langer aan de gang.

Literatuur Vlaanderen moet er zich dan ook voor hoeden om op langere termijn overbodig te worden door innovatie te missen.

Door te blijven inzetten op Boekstart zullen alle Vlaamse gemeenten eraan deelnemen, verwacht Paul Hermans. Dat is zowel een optie op de toekomst als een link met de superdiverse samenleving. Boekstart komt terecht bij elk nieuw kind in Vlaanderen, ongeacht de gemeenschap. Het legt de – uiterst kostbare – eerste kiem voor omgang met boeken en voorlezen.

Non-fictie is een recent genre voor Literatuur Vlaanderen, dat daarin bijgevolg nog met een stijging te maken heeft. Alvast de aanvragen stijgen, wat nog niet hoeft te betekenen dat almaar meer mensen non-fictie schrijven.

Cathy Coudyser bracht Flanders Culture ter sprake. Literatuur Vlaanderen is er terug ingestapt en heeft Flanders Culture opnieuw als gesprekspartner. Voor het strategische overleg is het van groot belang. De planningstool is intern opgevat en voor Literatuur Vlaanderen heel zinvol. Mocht de tool extern worden, dan zou Paul Hermans wel vragen hebben bij de effectiviteit. Dan zou Literatuur Vlaanderen het er wellicht beter afbrengen door rechtstreeks te werken met de Vlaamse vertegenwoordigers, de fondsen en de buitenlandspelers.

De Nederlandse Taalunie heeft inderdaad de Toneelschrijfprijs en de Prijs der Nederlandse Letteren aan de twee letterenfondsen gedelegeerd. In 2021 organiseert Literatuur Vlaanderen die laatste prijs. Het Comité van Ministers heeft intussen de voorliggende studie goedgekeurd. Organisatorisch zit het goed, uiteraard in nauw overleg met de Taalunie, die alle kennis en ervaringen met de vorige uitreikingen in huis heeft. Literatuur Vlaanderen betreft ook het Nederlandse Letterenfonds daarbij, aangezien dat over drie jaar aan de beurt komt voor de volgende editie.

Het grensverkeer loopt eveneens langs de Taalunie. Daarvoor krijgt Literatuur Vlaanderen 65.000 euro per jaar. Vandaag is het verzadigingspunt al bereikt. In het plan stond dan ook de vraag om het grensverkeer te versterken. Die vraag heeft de organisatie intussen geschrapt. Hoe dan ook vergen de waardevolle projecten die worden ingediend, veel meer dan die 65.000 euro kunnen bolwerken.

Met deBuren werkt Literatuur Vlaanderen graag en veelvuldig samen waar dat zinvol is. De beheersovereenkomst met deBuren heeft intussen vertraging opgelopen omdat de visitaties zijn uitgesteld. Daardoor heeft Literatuur Vlaanderen ook meer tijd voor overleg met deBuren. DeBuren, De Brakke Grond en De Lage Landen zitten samen met de twee literatuurfondsen en de Taalunie in een structureel gespreksorgaan over samenwerking, dat twee keer per jaar samenkomt.

Tot slot vermeldt de directeur van Literatuur Vlaanderen dat een eventueel Vlaams-Nederlands gastlandschap van de Leipziger Buchmesse van 2023 op de agenda staat, maar gezien de coronasituatie is het nog te vroeg om al middelen aan te vragen. Een bezoek aan de Leipziger Buchmesse van dit jaar is geschrapt wegens de afgelasting van de beurs. Vandaar dat er geen nieuwe evolutie te melden is. Contacten met het Nederlands Letterenfonds zijn er geweest, en de wil is aanwezig. Maar in coronatijden zou meer dan dat ook gewoon onkies zijn, besluit Paul Hermans.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Karin BROUWERS
Katia SEGERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CELA	Connecting Emerging Literary Artists
CJM	Cultuur, Jeugd en Media
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
KANTL	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde
OCW	(Nederlands Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OLO	Overleg Literaire Organisatoren
PEN	Poets, Essayists and Novelists
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
VAF	Vlaams Audiovisueel Fonds
VAV	Vlaamse Auteursvereniging
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie